

Programska deklaracija stranke in gibanja TRS

»Problema ne moremo rešiti z enakim načinom mišljenja, kakršno ga je ustvarilo!«

Albert Einstein

Od neoliberalnega kapitalizma v demokratični ekološki socializem!

Živimo v obdobju večplastne krize, v zgodovinsko prelomnem obdobju. Družbena neenakost se povečuje, hkrati pa drvimo v ekološko samouničenje. Stojimo pred morda najpomembnejšo spremembo v zgodovini človeštva: čas je za civilizacijski preobrat! Obrat naj se zgodi pravočasno, postopoma in nenasilno, ne sme se zgoditi nasilno, v še bolj zaostrenih kriznih socialnih in okoljsko-podnebnih razmerah, torej v revolucionarnih, kaotičnih in rušilnih časih. Komunistične skupine so omadeževale, uničile obetavni projekt socialistične družbe. Sedaj pa nacionalni in globalni interesi kapitala ter bogate politične, finančne, podjetniške in vojaške elite z vsemi sredstvi poskušajo preprečiti prehod k okoljsko odgovorni in pravičnejši družbi. Neoliberalni kapitalizem je »našel« izhod iz krize: ohranjanje privilegijev elite v radikalnemu varčevanju ljudskih množic in v iluziji obnove sedanje oblike rasti produkcije in potrošnje, ki je lahko le kratkotrajno uspešna, dolgoročno pa ekološko, socialno in eksistenčno uničujoča. Skrajno cinično in moralno izprijeno je dejstvo, da se torej sedaj tisti, ki so krizo povzročili, ponujajo kot vsevedni rešitelji. Recept je naslednji – še več neoliberalizma, torej še večje socialno razslojevanje, uničevanje javnega dobra in uničevanje okolja, narave. Družbeno enakost, medgeneracijsko in okoljsko odgovornost neoliberalizem pušča ob strani, ni mu mar stisk ljudi. Namesto vsaj pospešene socializacije in ekologizacije kapitalizma po propadu evropskega »realnega socializma« nam neoliberalci ponujajo ekološko in socialno še bolj rušilno inačico kapitalizma.

Kako zasnovati naše bivanje in razvoj za napredek vseh prebivalcev, kako omogočiti varno in človeka vredno življenje tudi našim otrokom, vsem prihodnjim generacijam in celotni biosferi? Sonaravno in socialno-politično radikalno zasnovana vizija družbe trajnostnega razvoja nas pripelje še k naslednjemu vprašanju: ali je sonaravno radikalnejše pojmovan trajnostni razvoj in socialno pravičnost sploh možno udejanjiti znotraj okvirov produkcijskega načina kapitalizma? Ta nikoli v zgodovini ni bil prostorsko, okoljsko samoomejitven ali celo »pravičen«, saj je to v nasprotju z naravo njegovega produkcijskega načina. Torej v nasprotju s samo logiko kapitala, njegove mantere o neomejenih možnostih in nujnosti trajne količinske gospodarske rasti. Nobena rast in tudi ne »zelen«, ne more biti trajna, upoštevati mora biofizikalne omejitve. **Kapitalistična in komunistična dogma neomejene gospodarske rasti na omejenem planetu pelje v kolektivni samomor človeštva!**

»Realni«, državni socializem je propadel, ker ni prepoznal ekonomske resnice in človekovih pravic, neoliberalni kapitalizem pa bo propadel, ker ne bo sposoben pravočasno prepoznati zlasti okoljske resnice. »Realni« socializem je svojo zgodovinsko priložnost zaradi nespoštovanja človekovih pravic, okoljske destruktivnosti in ekonomske neuspešnosti dokončno zapravil, njegova kakršnakoli restavracija bi bila nepopravljiva zgodovinska napaka.

Dejstvo je, da sedanja kriza kapitalizma ni kriza njegovega upravljanja, temveč je kriza sistema kot takega: kriza je strukturna. Zato sta **Gibanje in stranka TRS** prepričana, da po **krajšem prehodnem obdobju** prihaja civilizacijski trenutek za postopno, a vztrajno snovanje in udejanjanje **družbe demokratskega ekološkega socializma (eko-socializma, ekološkega humanizma)**. **Le-ta bo zasnovan na sonaravnem, eko-socialnem tržnem gospodarstvu, na trajnostnem razvoju brez količinske gospodarske rasti, v okviru omejitev okolja in na družbeni pravičnosti, enakosti, solidarnosti.** V krajšem prehodnem obdobju je potrebno nemudoma preoblikovati neoliberalni kapitalizem v kapitalizem z močno zategnjenimi socialnimi in okoljskimi uzdami. To bo osnova za obrat v trajnostno in pravičnejšo družbo.

Zato zagovarjamo **pospešen, a evolucijski prehod, z ekološko in družbeno odgovornejšim, pravičnejšim, izvorno socialnodemokratskim modelom kapitalizma kot prehodno družbeno obliko.** Tudi v prehodnem obdobju je potrebno povečevanje javnih dobrin, okrepljena, ne pa zmanjšana naj bo vloga države (ne pa političnih strank!) in javne lastnine v strateško pomembnih gospodarskih in infrastrukturnih sistemih. Izvorni (v začetku 21. stoletja žal v veliki meri okleščeni!) socialnodemokratski model kapitalizma vključuje osnovne sestavine socialne države, a hkrati zagovarja zgolj šibak koncept trajnosti. Torej izhaja iz predpostavke, da je mogoča stalna gospodarska količinska rast, trajno izkoriščanje naravnih virov, saj jih nadomeščamo s tehničnimi, in z dvigom materialnega standarda. Ekološki socializem parlamentarne demokracije pa zagovarja močan koncept trajnosti, saj upadanje naravnega kapitala kot temelja bioloških osnov življenja ni mogoče nadomestiti s tehničnim, finančnim ali kakršnim koli drugim kapitalom.

Ponovno podarjamo, da je zgodovinsko zgrešena in škodljiva nostalgija po »realnemu socializmu«. To pa še ne pomeni, da ni mogoč nikakršen socializem, tako ali drugače poimenovana ekonomska, ekološka in socialna alternativa kapitalizmu. Demokratski ekološki socializem vključuje zmanjšanje socialnega razlikovanja in medregionalnih razlik, družbeno-ekološko odgovorno sonaravno tržno gospodarstvo, okrepljeno javno dobro ter intenzivno ekologizacijo našega vsakdanjega življenja in vseh družbenih področij: politike, znanosti, izobraževanja, medijev, tehnike, prometa, energetike, kmetijstva, turizma idr.

Nekdaj je za tretjo pot med kapitalom in delom veljalo socialno tržno gospodarstvo, danes pa je to ekološko in socialno tržno gospodarstvo! Ekološki socializem v celoti upošteva okoljske zmogljivosti, načrtovanje in trženje, proizvodnja in potrošnja morata biti temu podrejena in ne obratno. Celoten produkcijski proces in potrošnja, vključno z gospodarsko konkurenčnostjo bosta morala temeljiti na kriterijih trajnosti, sonaravnosti. Ekološki socializem parlamentarne demokracije mora biti ekonomsko učinkovit, a hkrati naravovarstven, družbeno pravičen in nenasilen do sočloveka in narave.

Idejo demokratičnega ekološkega socializma je mogoče udejanjiti preko mešane lastnine (poudarjeno javno dobro in javna lastnina, a tudi privatna lastnina), demokracije, spoštovanja človekovih pravic, pravne države in trajnostnega, ekološko zasnovanega, ravnovesnega, tržnega, a tudi načrtovanega, trajnostno usmerjenega planskega gospodarstva. Zavračamo privatizacijo javnih družbenih dobrin, odločno zavračamo privatizacijo vodnih virov in storitev. Popolna privatizacija javnega dobra bi za večino ljudi prinesla poglobljanje socialne in medregionalne neenakosti, manj kakovostne in vse dražje javne storitve, profitno rabo naravnih virov in rastočo degradacijo okolja. Trdno verjamemo, da bo kmalu imel ekološko-socialni in demokratični socializem zanesljivo večjo družbeno soglasje, kot ga ima sedanji nesocialni, medgeneracijsko egoistični in protiekološki globalni kapitalizem.

Ekološki socializem 21. stoletja mora biti demokratičen in trajnostno tržen, spoštovati mora človekove pravice in pravice prihodnjim generacij do zdravega okolja, pravice vseh vrst ter pravno državo. V trajnostni, ekosocialni družbi so soodvisne ekološka, socialna in ekonomska trajnost, ki jih morajo spoštovati in uresničevati vse oblike lastnine, od zasebne do javne. Prepričani smo, da je demokratični ekološki socializem tista pot s kateri si lahko zagotovimo materialno zmerno življenje nam, našim vnukinjam in vnukom ter vsem drugim vrstam živih bitij, ki prav tako imajo pravico živeti na tem čudovitem in edinstvenem zeleno-modrem planetu. Tudi ekološki socializem pa ne sme zanikati razlik v nadarjenosti in sposobnosti ljudi in njihovih prispevkov. A vsem ljudem, državljanke in državljanom sveta mora omogočiti človeka vredno življenje, enake izhodiščne možnosti ne glede na socialni položaj. Človeka dostojno življenje, zdravje in pridobivanje znanje so pravice za vse, ne pa privilegij premožnih!

Nosilci temeljitih, ne le kozmetičnih ekološko-socialnih sprememb bodo aktivne, odgovorne in zlasti pogumne državljanke in državljan. Ekološki obrat družbe je možen le z drugačno politiko, primerno kombinacijo posredne in neposredne demokracije, z veliko spremembo dosedanjih vrednotnih prioritet, ciljev, gospodarstva, izobraževanja, tehnološkega razvoja, uporabe znanosti in usmerjenosti tehnične ustvarjalnosti, organizacijskih struktur, zakonskih regulacij idr.

Demokracična, solidarnostna in trajnostna, ekološko-socialna družba aktivnih in odgovornih državljanov se lahko udejanji le v socialni, ekološki in pravni državi parlamentarne demokracije. Zavedamo se, da bo spreminjanje sveta v smeri ekološkega socializma zaradi odpora sveta kapitala in privilegiranih finančno-gospodarskih, vojaških in političnih »elit« težavno in dolgotrajno.

Svet je dovolj bogat za zmeren (!) materialni standard za vse ljudi, danes in jutri. Zato morata biti naši prvi etični trajnostni zahtevi zmanjševanje neenakosti med državljani, državami, regijami, celinami in povečanje medgeneracijske, okoljske odgovornosti. Svet in Slovenija še razpolaga z naravnimi viri za zadovoljevanje osnovnih potreb (ne pa luskuznih!) vsakega od nas po stanovanju, obleki, hrani, ogrevanju itd.

Evropa, EU lahko po kratkem prehodnem obdobju ekologizacije in socializacije kapitalizma za prvo polovico 21. stoletja namesto neoliberalnega gospodarstva in propadlega, doktrinarnega državnega socializma kot evropsko inovacijo prihodnje gospodarske ureditve sveta ponudi **Tretjo, trajnostno in pravično zasnovano družbeno pot**: ekološko-socialno tržno gospodarstvo, družbo demokratičnega ekološkega (eko)socializma z naslednjimi tremi stebri:

1. trajnostno, ravnovesno gospodarstvo – količinsko ne-rastoče gospodarstvo, zagotavljanje gospodarske konkurenčnosti v okviru okoljskih in socialnih omejitev ter standardov;
2. socialna in pravna država - socialna varnost, brezplačno izobraževanje in dostopno zdravstvo za vse, družbena pravičnost, trajni socialni dialog in planetarna solidarnost;
3. trajno varovanje okolja in narave – ohranjanje miru, naravnih temeljev življenja in ključnih okoljskih virov za prihodnje generacije.

Ali ima Slovenija objektivne potenciale, da postane v prihodnosti prepoznavna in uspešna država demokratičnega ekološkega socializma? **Slovenija je z vidika mavrice lastnih trajnostnih potencialov privilegirana država, ki se po trajnostnih naravnih virih na prebivalca uvršča med 15. do 20. mestom najbolj bogatih držav!** Slovenija se torej uvršča v elitno peščico držav sveta (med dvajseterico od dvestotih držav!), ki zaradi geografske lege in pokrajinske sestave razpolaga z obilno in pisano zalogo ključnih naravnih virov na prebivalca (vodni viri, lesna biomasa, regionalni obnovljivi viri energije, kmetijska zemljišča, ekosistemske storitve) in izobraženim prebivalstvom. Okoljske tehnologije in ozelenjeno podjetništvo ter industrija, okoljsko odgovorna raba obnovljivih domačih okoljskih virov, visoka stopnja prehranske samooskrbe in sonaravno kmetijstvo, turizem, promet (tirni in javni, kolesarjenje) in gradbeništvo (energetske prenove zgradb, pasivna gradnja, domači gradbeni materiali) ter ekologizirane druge dejavnosti naj postanejo jedro slovenskega inovacijskega, trajnostnega razvojno-okoljskega preboja, vključno z novimi ozelenjenimi delovnimi mesti (od 50.000 do 60.000). Imamo vse potrebne naravne temelje, da postanemo ena od vodilnih in najbolj uspešnih trajnostnih držav! Trajnostna raba javnih, mozaičnih naravnih virov in povečevanje samooskrbe, odpiranje novih zelenih delovnih mest je pravi odgovor Slovenije na sedanjo krizo!

Sistemi slovenski (in EU) trajnostni odgovor na večplastno krizo pa so najprej zelene investicije za kakovostno (ne pa količinsko, snovno-energetsko) in takojšnja pomoč največjih socialnim žrtvam krize, temu mora slediti postopna finančna stabilizacija ter potem čim hitreje uresničevanje trajnostnih radikalnih reform na vseh poljih, od gospodarstva do javnega sektorja. Dolgoročno je najslabša sedanja pot takega »okrevanja«, ki si za cilj postavlja povratek na razmere pred krizo. V resnici je to pot k ponovnemu začetku nove krize, saj ne odpravlja strukturnih vzrokov krize.

Trajnostno, ekološko-socialno Slovenijo poudarjenega pomena javnega dobra je mogoče realno doseči le v primeru skrbno načrtovanega, uspešnega, trajnostnega in družbeno odgovornega tržnega gospodarstva, podjetništva v vseh slovenskih regijah, okrepljenega policentrizma in skladnejšega trajnostnega razvoja. To je regionalno zasnovana materialna gospodarska osnova, brez katere ne bo mogoče doseči primerne osebne in družbenega standarda, brezplačnega šolstva in vsem dostopnega zdravstva, razvite kulture in umetnosti.

Poleg trajnostne tehnološke preнове in ekologizacije gospodarstva in gospodinjstev ter razvoja trajnostnega gospodarstva brez količinske rasti (kakovostna gospodarska rast!) pa je zmanjšanje danes že groteskne socialne in regionalne neenakosti drugi ključni trajnostni strateški cilj, saj je v razmerah velike socialne neenakosti in nepravilnosti, sistemske korupcije in umiranja pravne države nemogoče doseči druge trajnostne cilje. Slovenija mora postati učinkovitejša pravna država za odpravo sistemske korupcije in za ugotavljanje načina pridobljenega premoženja v poosamosvojitvenem obdobju za vse ključne nosilce državnih funkcij in ključne menedžerje, ki so izvedli pravno in etično sporne prevzeme podjetij (uzakonitev nezastaranja tranzicijskega kriminala). Skupaj z zaupanjem v odgovorne politike novega kova je to je osnova, da državljani in državljani Slovenije sprejmemo socialno pošteno razdeljena bremena kriznega obdobja! **Zato kot TRS aktivno sodelujemo pri vseslovenski ljudski vstaji in podpiramo vse njene ključne zahteve, ki so tudi naše programske zahteve: za pravno in socialno državo, za več neposredne demokracije, za izvolitev politikov, ki bodo trdni zagovorniki javnega dobra, interesov ljudstva!** Upamo in prizadevali si bomo, da bo razen prepotrebne širokega ljudskega civilnega gibanja iz vstajniških vrst (nosilec in jedro!) in še drugih pobud prišlo npr. do močne programske predvolilne politične koalicije in njenega odločnega vstopa v Državni zbor.

Ključni trajnostni ustvarjalni moči Slovenije sta izjemen okoljski trajnostni kapital (domači obnovljivi naravni viri) in znanje. Izobraženo in samozavestno prebivalstvo, ustvarjalni naboj zlasti izobražene mlajše generacije, inovacijsko moč znanosti, umetnosti in kulture je potrebno usmeriti v dvig kakovosti in radosti življenja za vse, v dvig kakovosti gospodarstva (vključno s trajnostno usmerjeno industrijo) kot materialne osnove, v ohranjanje javnega dobra in vsem dostopnih, kakovostnih javnih storitev. Prioritetne razvojne investicije Slovenije morajo torej postati zlasti vlaganja v večjo, trajnostno regionalno rabo domačih naravnih virov (nova zelena delovna mesta v vseh regijah), v ekologizacijo gospodarstva in ohranjanje kakovosti javnih storitev ter vlaganja v trajnostno znanje ter zaposlitev mladih.

To je pravi, trajnostni in medgeneracijsko odgovoren odgovor ekološke in socialne Slovenije, prihodnje države demokratičnega ekološkega socializma!

Ekološko-socialno državo, vodne vire kot nacionalno javno dobrino ter trajnostni razvoj vključimo v slovensko ustavo!

Gibanje in Stranka za trajnostni razvoj Slovenije (TRS)

Maribor, 16. 3. 2013

PRILOGA Programske deklaracije TRS-a - za prehod od neoliberalnega kapitalizma v demokratični ekološki socializem!

1. Potrebujemo nov, trajnostni razvojni model in pravičen svet

Delovanje naraščajočega svetovnega gospodarstva bo v prihodnje še bistveno bolj odvisno od trajnega delovanja storitev okolja, ohranjanja naravnih virov planeta. Vendar so v številnih primerih že sedaj dosežene oziroma presežene zgornje meje zmogljivosti planeta za oskrbo svetovnega ekonomije z dobrinami in ekosistemskimi storitvami. Biofizične omejitve svetovnega gospodarstva se kažejo v dveh temeljnih oblikah: v končnosti naravnih virov in v končni, omejeni zmogljivosti okolja za sprejemanje človekovih obremenitev okolja. Vsako leto nadaljevanja količinske ekonomske rasti otežuje premišljeni premik k trajnostnemu razvoju, ki pa bo nujen. Ta nujnost se po mnenju Kirna (2012) lahko uveljavi na dva načina: je ekološko izsiljena in bo tragična, ali pa bo zavestno družbenopolitično, vrednotno, znanstveno in tehnično dejanje.

Velike spremembe življenjskega stila prebivalcev bodo neobhodne zlasti v gospodarsko razvitih državah, kjer potrošnja naravnih virov in emisije na prebivalca močno (2- do 5-krat) presegajo planetarno sprejemljivo raven. Živeti bo potrebno: brez prevelikih avtomobilov in ogromnih hiš, statusne potrošnje, cenениh potovanj po svetu, vsakodnevnega uživanja mesa. Torej opuščanja vsega tistega materialnega, česar resnično ne potrebujemo za srečnejše, a medgeneracijsko in ekološko odgovorno življenje. Seveda je jasno, da navedeni ukrepi v obdobju potrošniških vrednot niso popularni, a so nujni za preživetje prihodnjih generacij, za naše otroke in vnuke, vse otroke sveta. Tudi najbolj okoljsko ozaveščene evropske države so na začetku zahtevne trajnostne poti. Ob prepoznavanju okoljskih in družbenih stroškov sedanje paradigme potrošništva postaja vse bolj jasno, da potrebujemo prehod k trajnostni, sonaravni paradigmi, k kulturi trajnostnosti, ki bo omogočila ohranjanje tudi blagostanja planetarnega ekosistema in eksistenčne pogoje prihodnjih generacij. Okoljsko je ključno prepoznavanje zmote enostranske opredelitve ekonomske teorije, da je biofizikalno možna trajna gospodarska rast, kjer so naravni viri življenja (voda, zrak, zemlja) brezplačni in na razpolago v neuničljivi kakovosti in količini.

S potekajočo razgradnjo evropske socialne države, povečevanjem socialne razslojenosti, rastjo brezposelnosti in zniževanjem dohodkov se nevarno večja družbeno nezadovoljstvo, raste verjetnost nasilnega »reševanja« problemov na evropskih in slovenskih ulicah namesto v parlamentu, torej z granitnimi kockami in molotovkami namesto s parlamentarnim, družbenim dialogom. Je to končna »rešitev« udejanja strategije radikalnega varčevalnega paketa (sedaj smo šele v prvi fazi!) oziroma odrekanja in z njim povezanega izčrpavanja socialne države, povečevanja prepada med bogatimi in revnimi? Tudi kritičen, trajnostno zasnovan razmislek o varčevanju in s tem povezanimi težnjami zmanjševanja proračunskega primanjkljaja seveda ne more zanikati potrebe po povečanju finančne racionalnosti države, javnega sektorja in celotnega gospodarstva.

A davljenje evropske tradicionalne socialne države (v smeri ti. vitke države) v resnici pomeni predzadnjo fazo neoliberalnega razvojnega modela, ki v imenu kratkoročne zelene večje konkurenčnosti prinaša povečevanje že tako prevelikega prepada med revnejšo večino, ki je deležna le drobtin dobičkov in vse bolj bogato manjšino.

Izhajamo iz prepričanja, da je nujna skladnosti kratkoročnih protikriznih ukrepov s cilji dolgoročnih strukturnih in medgeneracijsko zasnovanih prilagoditev viziji trajnostne, ekosocialne, nizkoogljične, materialno zmerne in pravične države. Trajnostna družba je lahko le pravična družba, zato je ključno zmanjševanje prevelikih socialnih razlik in zlasti dvig materialnega standarda revnih prebivalcev njena osnovna družbena in etična prioriteta.

Okoljska prioriteta trajnostne družbe pa izhaja iz dejstva, da bo trajna količinska ekonomska rast, ki že sedaj na globalni ravni bistveno presega nosilno okoljsko sposobnost planeta, zelo kmalu dosegla tudi točko brez vrnitve. Takrat tudi z razpoložljivim materialnim bogastvom ni bo več mogoče popraviti nepovratnih ekosistemskih in okoljskih škod.

Prehod od stalne količinske rasti tržne ekonomije in nebrzdanega potrošništva (celo kot vrednote!) k kvalitativnemu socialnoekološki trajnostni razvoj in k ravnovesnemu gospodarstvu, k trajnostnemu, zmernemu materialnemu blagostanju za vse prebivalce je v bogatih državah neobhoden in s trajnostnega vidika ključen. Med drugim sprošča možnosti za pričakovano, a časovno omejeno količinsko gospodarsko rast v državah v razvoju, kjer je potrebno prednostno odpraviti absolutno revščino.

S tehničnim napredkom so povezani družbenoekonomski in ekološki problemi. Tako na tehnološki razvoj, pospešena avtomatizacija in robotizacija silno povečujeta obseg in hitrost materialnih in energetskega tokov, pritiska na okolje in produktivnost človekovega dela.

Namesto polne zaposlenosti narašča brezposelnost in negotovost zaposlitve. Potreba po polni zaposlenosti se lahko ublaži zlasti z odpiranjem zelenih delovnih mest in s skrajšanjem delovnega časa, ki pa zmanjšuje osebni dohodek. Tudi zaposleni pa bodo imeli več prostega časa za razvedrilo, prostovoljne, dobrodelne dejavnosti, kulturniško dejavnost, za družino, vzgojo otrok, skrb za bolne ali ostarele. Pričakovana nezmožnost doseganja ideala polne zaposlitve kot temelja socialne in ekološke države odpira prostor za resen razmislek uvajanja postopnega, selektivno zasnovanega (univerzalnega) temeljnega dohodka.

2. Ekosocialna Slovenija – država z izjemnimi, bogatimi trajnostnimi in drugimi potenciali

Ključni trajnostni cilj je ekosocialna, pravična in poštena, okoljsko odgovorna, pravna, kulturna in solidarna Slovenija. Država trajnostnega gospodarstva, blaginje ekosistemov in blaginje skupnosti vseh njenih sedanjih in prihodnjih prebivalcev ter vseh pokrajin. Država, ki skrbno varuje in odgovorno povečuje skupno javno dobro, prejeto in ustvarjeno materialno in duhovno doto za naše otroke in vnuke.

Slovenija razpolaga z vsemi ključnimi naravnimi in drugimi potenciali, da po potrebnem prehodnem obdobju socialno in ekološko odgovornejšega modela kapitalizma razvija demokratični ekološki socializem trajnostnega gospodarskega razvoja, visoke kakovosti življenja, zmernega, medgeneracijsko in medvrstno odgovornega materialnega standarda za vse prebivalce v vseh slovenskih pokrajinah zaradi naslednjih prednostnih potencialov:

1. nekaterih zgodovinskih izkušenj - od Krekovega združenstva, Gosarjevega korporativizma in Kocbekovega krščanskega socializma ter občne samouprave do nekaterih pozitivnih praks delavskega samoupravlja in z njim povezane socialne politike;
2. prevladujočega »trajnostnega« vrednotnega sistema večine prebivalcev - poudarjen pomen solidarnosti, zmernosti in regionalne identitete;
3. izjemnega izobrazbenega (intelektualnega) in socialnega kapitala – visoka stopnja izobrazbenosti zlasti mlajše generacije, številne oblike bogatega društvenega in kulturnega življenja, velika vloga sindikatov, visoka stopnja prostovoljstva in dobrodelnosti;
4. bogatih virov okolja - ugodna geografska in podnebna lega, policentrični poselitveni vzorec in zlasti izjemni trajnostni naravni viri na prebivalca kot materialne osnove trajnostnega gospodarskega razvoja in socialne države.

Slovenija ne more vztrajati na dosedanjem razvojnem modelu, ki bi želeno večjo konkurenčnost in višjo dodano vrednost na zaposlenega še naprej povečevala na račun že sedaj prekomernih okoljskih pritiskov in naraščanju snovno-energetskih tokov, demontaži socialne države in razprodaji zgolj še preostanka državnega premoženja. Ohranjanje narave, naravnih vrednot, biotske raznovrstnosti, kulturne dediščine in okolja Slovenije kot nenadomestljivega temelja biološkega preživetja in eksistenčne osnove za prihodnje generacije ne bomo dosegli v okviru obstoječih gospodarskih, na ozki logiki kapitala in na nenehni rasti zasnovanih razvojnih modelov.

Trajnostno uravnotežene rešitve je potrebno iskati v smeri ekologizacije celotnega gospodarstva, uvajanja zelenih tehnologij, policentrizmu in skladnejšemu regionalnemu razvoju, z odpiranjem ozelenjenih novih delovnih mestih v vseh geografskih območjih Slovenije. Razvojni model stalne rasti, količinsko gospodarsko rast, mora zamenjati ravnovesno gospodarstvo, torej količinsko stabilizirana proizvodnja trajnejših izdelkov, z bistveno manjšo absolutno porabo surovin in energije v okviru zmogljivosti okolja in ohranjanja narave. Po našem mnenju je glede na izhodiščni materialni in družbeni položaj, stanje okolja, razvojne potenciale Slovenije, njen geografski položaj, značaj slovenskih pokrajin in prebivalcev za prepotrebni večplastni razvojni preboj ključna kombinacija trajnostno naravnane gospodarskega razvoja, načina življenja ter koncepta (eko)socialne države. Povečanje prehranske in energetske samozadostnosti Slovenije pa mora biti skupaj z ekologizacijo gospodarstva (zlasti energetike) in gospodinjstev ena od strateško prioritarnih nalog države. Preko ekologizacije in socializacije sedanjega kapitalističnega modela ter povečanja prehranske in drugih oblik varnosti moramo ustvarjati temelje za demokratični ekološki socializem parlamentarne demokracije.

V primerjavi z večino držav sveta razpolaga Slovenija s prednostnimi strateškimi, trajnostnimi okoljsko-razvojnimi kapitali, ki omogočajo višjo kakovost življenja, skladnejši regionalni razvoj in državno samooskrbo na ključnih poljih:

1. raznovrstni in bogati interni in tranzitni vodni viri (letne interne rečne vode na prebivalca – 9300 m³ oziroma več kot 2-krat nad evropskim povprečjem, tretje mesto med državami EU!), ki ob ustreznem sonaravnem upravljanju in pravočasnim prilagajanjem na tvegane podnebne spremembe omogočajo trajno in kakovostno vodno oskrbo in druge oblike primerne regionalne rabe raznovrstnih vodnih virov;
2. primerjalno zelo ohranjeni in količinsko bogati gozdni ekosistemi (nad 60 % ozemlja države, povprečno okoli 280 m³ lesnih zalog na ha) za sonaravno surovinsko (prednostno)-energetsko rabo in varno opravljanje številnih ekosistemskih storitev, ki bodo morale dobiti tudi tržno ceno zlasti v varovanih območjih;
3. regionalne mavrice obnovljivih virov energije (sončeva energija, hidroenergija, geotermalna energija, lesna biomasa, delno tudi vetrna energija), ki ob upoštevanju okoljevarstvenih in naravovarstvenih meril ter varčnega ravnanja z energijo omogočajo v prihodnje trajno energetsko samooskrbo;
4. obstoječe in potencialne (pred nekaj desetletji še v obdelavi) kmetijske površine, ki tudi v primeru sonaravnih oblik kmetijske obdelave omogočajo strateško varno stopnjo prehranske samooskrbe (70-80 %).

Zgolj prioriteta polja slovenskega trajnostnega gospodarstva omogočajo 50.000-60.000 novih ozelenjenih delovnih mest: predelava lesa: 20.000-30.000; dvig splošne prehranske samooskrbe od 60 % na 80 % in večja vloga delovno intenzivnega sonaravnega kmetijstva: najmanj 20.000; sistematična energetska prenova javnih in privatnih zgradb: 7000-10.000; učinkovita raba energije in večja raba obnovljivih virov energije: najmanj 5000, trajnostni turizem, domača obrt... itd.

Snovno-energetski tokovi Slovenije (in drugih gospodarsko razvitih držav) bi se do srede 21. stoletja morali zmanjšati za 3-4-krat, da bi se sprostil okoljski prostor za prepotraben dvig materialnega blagostanja držav v razvoju. Slovenija bi morala v skladu s tem načrtom ob upoštevanju geografskih in drugih svojstvenih potez potrpežljivo in dolgoročno začeti dograjevati potrebne temelje trajnostnega prehoda, najprej na občutljivem in okoljsko-podnebno ključnem energetskem in prometnem polju, postopoma pa tudi na širšem polju eksistenčne nevzdržnosti modela trajne gospodarske rasti.

Zelena javna naročila in zelene investicije države, ozelenjena davčna politika (zmanjševanje obremenitev dela in povečevanje okoljskih davčnih obremenitev, večja obremenitev najbolj bogatih in kapitala), trajnostna vzgoja in izobraževanje, vsem dostopno zdravstvo, sistematično spodbujanje odpiranja ozelenjenih in zdravju neškodljivih delovnih mest v vseh slovenskih regijah so pomembni državni instrumenti podpore trajnostnemu gospodarskemu razvoju in ohranjanju izjemnega okoljskega kapitala naše države in vseh njenih regij. Velja poudariti, da je okoli polovica slovenskega gospodarstva globalno že uspešnega, visoko produktivnega in v večjem delu tudi družbeno, okoljsko odgovornega. Potrebno mu je omogočiti nemoteno in pošteno delovanje, saj nas dobesedno rešuje pred popolnim gospodarskim razkrojem, neobvladljivo stopnjo entropije in socialnim zlomom. A hkrati podpreti tudi socialno podjetništvo in s tem povezana številna nova delovna mesta (npr. domovi za ostarele, varovana stanovanja, zadruga, javna dela), ki sicer ne prinašajo velikih profitov, a ljudem zagotavljajo prepotrebno socialno varnost in občutek potrebnosti.

Prekomerne socialne razlike pa je kratkoročno potrebno zmanjšati s progresivnim sistemom davkov in učinkovitimi socialni programi, tudi z okoljskega vidika pa bo potrebno brez ideoloških plašnic pretehtati tudi možnosti omejitev razpona med plačami. Brez resnične socialne in solidarnostne države, brez še obvladljive stopnje socialne in regionalne razslojenosti in brez elementarne socialne pravičnosti, občutka enakosti, brez učinkovitega delovanja pravne države in zaščite javnega dobra je nemogoče pričakovati udeležanje okolju prijaznega in medgeneracijsko odgovornega načina življenja. Še posebej od vodilnih menedžerjev, lastnikov podjetij in politikov trajnostni, ekocialni družbeni model pričakuje in dejansko zahteva visoke etične standarde ter razvit občutek družbene odgovornosti ter empatije, torej osnovnega človeškega sočutja in solidarnosti.

3. Ključna polja udejanjanja trajnostne, ekosocialne Slovenije

3.1 Politično in etično polje

- Ekosocialna država, vodni viri kot izključno javno dobro in trajnostni razvoj kot nove ustavne kategorije
- Učinkovitejša pravna država za odpravo sistemske korupcije in ugotavljanje pridobljenega premoženja v po-osamosvojitvenem obdobju za vse ključne nosilce državnih funkcij in ključne menedžerje, ki so izvedli pravno in etično sporne prevzeme podjetij (uzakonitev ne-zastaranja tranzicijskega kriminala).
- Takojšen odstop državnega funkcionarja, ki mora ob sumu protipravnega delovanja nemudoma odstopiti zato, da se zavaruje integriteta funkcije in visoki etični standardi
- Popolni umik političnih strank in vladnih koalicij pri kadrovanju uprav in nadzornih svetov podjetij s prevladujočim deležem države in dosledna uveljavitev strokovnih kriterijev pri kadrovanju
- Trajna izločitev posameznika in onemogočanje delovanja v vseh političnih funkcijah, če mu je dokazana koruptivnost ali delovanje proti interesom države
- Uvedba učinkovitih mehanizmov, ki onemogočijo politično kadrovanje v državnih podjetjih
- Dopolnitev proporcionalnega volilnega sistema z absolutnim preferenčnim glasom
- Omejitev mandata (poslancev in županov) na obdobje dveh zaporednih mandatov, to je na osem let
- Uvedba instituta ljudske nezaupnice z odpoklicem poslancev in županov
- Podpis etičnega kodeksa za vse politične funkcionarje, vključno z župani

3.2 Gospodarsko, finančno in okoljsko polje

- Ohranjanje nacionalne ekonomske suverenosti v okviru EU z ohranjanjem državnega lastništva v strateško ključnih gospodarskih in storitvenih panogah
- Ravnovesno, količinsko ne-rastoče tržno gospodarstvo in podjetništvo, brez povečevanja rabe surovin in energije, zasnovano na kakovostni, nizkoogljični, gospodarski rasti namesto količinske gospodarske rasti
- Trajnostno tehnološko in panožno prestrukturiranje gospodarstva (tudi s pomočjo dviga kakovosti raziskovalne in izobraževalne infrastrukture) s krepitvijo in državno pomočjo zasnovane mreže zelenih regionalnih gospodarskih partnerstev, družbeno odgovornega podjetništva in različnih oblik kooperativ (zadruge, podjetja s solastištvom zaposlenih itd.)....
- Trajnostna, nizkoogljična energetika z zmanjševanjem absolutne in relativne porabe energije in hkratnim nadomeščanjem fosilnih goriv ter jedrske energije z okoljsko, ekološko in prostorsko pretehtano, decentralizirano rabo mavrice regionalnih obnovljivih virov energije

- Ustanovitev manjšega števila razvojnih regij (8-10) visoke avtonomnosti in odgovornosti, skladnejši in trajnostni regionalni razvoj z zmanjšanjem medregionalne neenakosti med slovenskimi pokrajinami od 1 : 2 in več, na razmerje največ 1 : 1,5
- Podpora razvoju trajnostnega podjetništva v regijah in občinah, ki glede na naravne in okoljske potencialne ob upoštevanju zmogljivosti okolja omogočajo maksimalne gospodarske in zaposlitvene rezultate
- Omejeno in postopno, socialno pretehtano varčevanje ter časovno daljše izravnavanje državnega proračuna
- Pospešeno državno in drugo investiranje (subvencioniranje, davčne olajšave) v trajnostni promet (zlasti v tirni in javni promet) in udeležanje drugih vsebinskih polj Zelenega razvojnega preboja (predlog nevladnih okoljskih in drugih organizacij, podjetij, združenj) v Strategiji razvoja Slovenije (2014-2020)
- S pomočjo evropskih, državnih in privatnih vlaganj prednostna raba okolju prijazne mavrice bogatih regionalnih domačih, obnovljivih virov (voda in les – ključni strateški obnovljivi surovini), razvoj lesarske verige, sonaravnega turizma in sistemske energetske prenove zgradb in trajnostnega gradbeništva, ki ob ekonomskih, regionalnih in okoljskih pozitivnih učinkih omogoča več kot 50.000 novih, decentraliziranih zelenih delovnih mest visoke dodane vrednosti
- Zaščita domačih sort in pasem ter dvig prehranske in energetske samooskrbe (obnovljivi domači viri energije) na raven, ki omogoča varno prihodnost in hkrati odpira nova delovna mesta ter prepolovitev rabe mesa zaradi okoljskih in etičnih razlogov
- Državne in občinske davčne olajšave za podjetnike, ki investirajo zlasti v zelene delovna mesta in socialno podjetništvo
- Občuten dvig števila in pomena javnih zelenih naročil
- Ohranjanje narave, naravnih vrednot, biotske raznovrstnosti, kulturne dediščine in okolja kot nenadomestljivega temelja biološkega preživetja in eksistenčne osnove za prihodnje generacije - samostojno Ministrstvo za okolje, naravo in prostor
- Zmogljivost okolja in narave kot osnove za usmerjanje gospodarstva, poselitve in storitev ter povečanje javnega naravnega dobra,
- Voda, vodni viri so skupna in javna dobrina vseh ljudi, ki je ni mogoče privatizirati
- Rezultati naravovarstvenih in okoljskih presoj posegov v prostor in ekosisteme kot obveznih izhodišč za sprejemanje odločitev
- Višje in progresivno obdavčenje najvišjih dohodkov, dobičkov, finančnih transakcij, luksuznih dobrin in razkošnih nepremičnin (vključno z nepremičninami, ki niso naseljene)
- Pospešen prehod od obdavčenja dela k obdavčenju porabe naravnih virov, energije, obremenjevanja okolja in vsebnosti ogljika domačih in uvoženih proizvodov

3.3 Socialno polje

- Ohranjanje in povečevanje skupnega in javnega dobra (naravno dobro, ključni infrastrukturni sistemi, zdravstvo, šolstvo, kultura)
- Zaposlena mladost (zagotovitev enoletne zaposlitve po šolanju in obvezno pripravništvo) in varna starost (pospešena gradnja domov za starejše in vzpostavitev servisov za pomoč na domu) kot ključna socialno-ekonomska, zaposlitvena družbena projekta
- Razvoj družbenih in ekonomskih mehanizmov sodelovanja, socialnega dialoga in socialnega partnerstva, soupravljanje podjetij in soodločanje delavcev o delitvi dobičkov, ključnih razvojnih usmeritvah podjetja in investicijah
- Zmanjšanje socialnih razlik, vključno z določitvijo ne le minimalnega, temveč tudi najvišjega dohodka v javnem sektorju, kooperativah in podjetjih z večinskim deležem države v razmerju največ 1 : 6
- Ključni pomen mreže javnih storitev, zlasti kakovostnega in brezplačnega javnega izobraževanja od vrtca do univerze ter vsem dostopnega in učinkovitega zdravstva
- Prehod iz kompenzacijskega sistema socialnih transferjev na emancipacijski sistem socialne varnosti, ki ponudi materialni temelj vsaki posameznici Izenačitev pravic staršem obeh spolov s področja starševskega varstva
- Dodatno subvencioniranje izobraževanja dijakov in študentov in robnih območij, ki zaradi šolanja ne bivajo v kraju stalnega bivališča
- Podpora razvejani kulturi (od folklore do avantgardne umetnosti) kot skupnemu duhovnemu in državotvornemu temelju (samostojno Ministrstvo za kulturo) ter pospeševalcu ustvarjalnosti

3.4 Evropsko, globalno polje

- EU kot solidarnostna skupnost aktivnih in globalno odgovornih državljanov Evrope, spoštovanja človekovih pravic ter enakopravnih držav, ki jih ne vodijo ozki interesi kapitala, velikih držav, finančno-političnih ter vojaških »elit«
- Trajnostni razvoj kot razvojni imperativ, zagotavljanje človeka vrednega blagostanja za vse prebivalce in prizadevanje za mir in pravični svet za vse kot ključni cilji EU
- Uvajanje evropskega socialno-okoljsko zasnovanega gospodarskega protekcionizma, ki z okrepljenimi ekosocialnimi standardi ščiti in pospešuje evropsko in globalno trajnostno proizvodnjo, potrošnjo in pravično mednarodno trgovino
- Okrepljena pomoč državam v razvoju (1 % BDP) za njihov prehod v trajnostno, ekosocialno gospodarstvo
- Dvodomni evropski parlament, kjer se naj bi ob za tretjino zmanjšanemu sedanjemu parlamentu (dom državljanov EU) (število poslancev članice glede na okvirno število prebivalcev) ustanovil še drugi dom (dom enakopravnih držav EU), kjer bi vse države imele enako število (okoli 10) tudi neposredno izvoljenih, neprofesionalnih poslancev ljudstva (ne-stankarski predstavniki ljudstva), ki bi nekajkrat na leto enakopravno soodločali zgolj o strateško ključnih evropskih odločitvah

- Zavzemanje za izstop Slovenije iz NATO pakta, aktivno delovanje za splošno demilitarizacijo sveta in Slovenije ter prizadevanje za postopno opuščanje nacionalnih armad ter ustanavljanje globalnih oboroženih sil vseh držav (v okviru OZN) za mednarodno posredovanje

Gibanje in Stranka za trajnostni razvoj Slovenije (TRS)
Maribor, 15. 3. 2013